

***Statenstuk* 2017-784**

Versnelling aanpak asbestdaken

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Omgevingsbeleid op 29 maart 2017
- Provinciale Staten op 19 april 2017
- fatale beslisdatum: 19 april 2017

Behandeld door de heren J.E. Braam, telefoonnummer (0592) 36 53 60, e-mail j.braam@drenthe.nl
en H. Booij, telefoonnummer (0592)36 5874, email h.booij@drenthe.nl

Portefeuillehouder: de heer T. Stelpstra

Inleiding

a. Algemeen

Asbestdaken zijn vanaf 2024 verboden. Het verbod geldt voor asbestdaken die in contact staan met de buitenlucht. Het verbod beschermt mens en milieu tegen de gevaren van blootstelling aan asbest. Particulieren, bedrijven en (overheids)instellingen mogen in 2024 geen asbestdaken meer bezitten.

De eigenaren van gebouwen met een asbestdak zijn zelf verantwoordelijk voor de verwijdering daarvan. De provincie heeft geen formele verantwoordelijkheid voor de verwijdering van asbestdaken. Wel zijn wij als bevoegd gezag voor de Wet bodembescherming mede verantwoordelijk voor de asbestbodemsanering. Gemeenten handhaven het verbod op asbestdaken. De handhaving ligt voor een beperkt aantal grote bedrijven bij de provincie.

Van 2013 tot en met 2016 heeft de provincie de verwijdering van asbest van (agrarische) bedrijfsdaken gesubsidieerd met rijks geld. Sinds 1 januari 2016 heeft het Rijk een subsidieregeling ingesteld voor een bredere doelgroep. Particulieren, bedrijven, non-profitorganisaties en overheden met een dak van golfplaten of dakleien kunnen hier gebruik van maken.

Op 13 juli 2016 is in Provinciale Staten bij de behandeling van de Voorjaarsnota de motie Versnelling sanering asbestdaken (M2016-28) aangenomen. Kern van de motie vormt de planmatige aanpak samen met gemeenten en andere partijen en de beschikbaarheid van substantiële (revolverende) middelen die de versnelling ondersteunen.

Samen met onder andere de input van gemeenten, asbestsaneringsbedrijven, adviesbureaus, LTO Noord, UWV, bouwbedrijven, Natuur en Milieufederatie Drenthe, kenniscentra voor onder andere scholing, GGD Drenthe en provincie Overijssel is in de tweede helft van 2016 het rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak' opgesteld. Met partijen is geconstateerd dat inzicht in het aantal en de locaties van de asbestdaken de basis vormt voor een effectieve aanpak.

In 2016 is gewerkt aan de zogenaamde verwachtingenkaart asbestdaken. De kaart is tot stand gekomen door middel van een voor Nederland uniek pilot-project, waarbij de asbestdaken door middel van hyperspectrale luchtfotografie in beeld zijn gebracht. In Drenthe ligt ongeveer 6 miljoen m² aan asbestdaken, verdeeld over agrarische bebouwing, bedrijfshallen, woningen, schuurtjes en andere gebouwen.

Onze ambitie is de leef- en woonomgeving in Drenthe veiliger en duurzamer te maken. Wij doen dat door burgers en bedrijven te helpen om de juiste stappen te zetten om er voor te zorgen dat in 2024 de Drentse daken asbestvrij zijn. Wij zetten ons de komende jaren in om de verwijdering van asbestdaken te versnellen, zodat risicovolle situaties eerder worden gesaneerd, meer asbestdaken worden verwijderd en er een betere spreiding van de verwijdering tussen nu en 2024 plaatsvindt.

Interessant zijn de mogelijkheden om met de versnelling van de verwijdering asbestdaken bij te dragen aan de realisatie van andere provinciale beleidsdoelen. Vervanging van het dak is goed te combineren met het aanbrengen van isolatie, het plaatsen van zonnepanelen of sloop als het pand geen toekomstwaarde heeft. Waar mogelijk wordt verbinding gemaakt met de

'Expeditie naar energieneutraal wonen in Drenthe. 'De 'Expeditie' biedt al mogelijkheden om asbest te saneren.

- b. Europese aspecten
Niet van toepassing.
- c. Economie/werkgelegenheid
De versnelling van de aanpak asbestdaken levert een bijdrage aan de werkgelegenheid in Drenthe. Statistieken wijzen uit dat ieder miljoen aan investeringen in woningen en gebouwen gemiddeld 17 banen oplevert (bron: Bouwen en Banen, SEO-rapport nummer 2012-91). De totale kosten van het verwijderen van asbestdaken bedragen naar schatting € 50 tot € 70 miljoen in Drenthe. Uiteraard dient ook weer nieuwe dakbedekking te worden aanbracht. De stelregel is dat de kosten van het aanbrengen van nieuwe dakbedekking een factor 3 hoger zijn dan de kosten van asbestsanering. Dit betekent een kapitaalinjectie in de Drentse economie door vooral eigenaren van asbestdaken en stimulering van de werkgelegenheid. Onderdeel hiervan kan onder andere zijn het stimuleren van opleidingsmogelijkheden om zo de sanerings- en bouwcapaciteit te vergroten.
- d. Participatie
Bij de aanpak asbestdaken is een groot aantal partijen betrokken, zoals het Rijk en de gemeenten, GGD Drenthe, LTO Noord, sanerings- en bouwbedrijven, bewonersgroepen, de Natuur- en Milieufederatie Drenthe, woningcorporaties en adviesbureaus. De Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) vervult een belangrijke rol omdat toezichttaken op het gebied van asbest door de provincie en gemeenten bij deze organisatie zijn belegd.

Advies

1. In te stemmen met het beschikbaar stellen van een bedrag van € 3,5 miljoen voor de versneling aanpak asbestdaken.
2. In te stemmen met de onttrekking uit de Reserve Investeringsagenda en deze onttrekking te verwerken in de 1^e bestuursrapportage 2017.
3. Kennis te nemen van het rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak'.
4. In te stemmen met de vervolgstap om ons college het 'Plan van aanpak Asbest 2017–2024' uit te laten werken en vast te laten stellen binnen de geschetste kaders van rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak'.

Doelstelling uit de begroting

5.2.1 Behoud en verbetering van de algemene milieukwaliteit (wettelijke milieueisen) en de kernkwaliteit rust (stilte en duisternis) in Drenthe

Argumenten

1.1. Hiermee wordt invulling gegeven aan de statenmotie van 13 juli 2016 (M2016-28).

Met het rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak' wordt invulling gegeven aan statenmotie M2016-28 om te komen tot een gezamenlijke aanpak van de verwijdering van asbestdaken in Drenthe.

1.2. De opgave asbestverwijdering vraagt om een actieve rol van de provincie.

De asbestdakenverwijdering is bij uitstek geschikt voor een invulling van een provinciale rol om de krachten van overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties te bundelen: het Rijk kondigt het verbod af, de gemeenten moeten dat gaan handhaven en de burgers en ondernemers moeten hun asbestdak verwijderen. De provincie kan de noodzakelijke samenwerking tussen deze partijen bevorderen en het voor hen aanzienlijk makkelijker maken om hun verantwoordelijkheid te nemen. De provincie kan op deze wijze substantieel bijdragen aan een betere spreiding in de tijd van de asbestdakenverwijdering tussen nu en 2024. Hiermee kan niet alleen de verwijdering van asbest uit onze leefomgeving worden versneld, maar kan ook worden voorkomen dat de pandeigenaren allemaal tegelijk vlak voor 2024 hun dak willen laten vervangen.

1.3. Beschikbaar stellen van middelen voor de versnelde aanpak draagt bij aan de realisatie van andere provinciale beleidsdoelen.

De koppeling tussen de verwijdering van asbestdaken en 'in één moeite' verlaging van energiegebruik door dakisolatie bij woningen en/of de productie van nieuwe energie door het plaatsen van zonnepanelen op het nieuwe dak, ligt voor de hand. Dit draagt direct bij aan onze doelstellingen voor nieuwe energie en duurzaamheid. In de 'Expeditie naar energieneutraal wonen in Drenthe' is aandacht voor sanering asbestdaken bij woningen met bijbehorend instrumentarium; dit voorziet daarmee voor een gedeelte in de behoefte behorende bij een bredere aanpak van asbestdaken. Dit noodzaakt de ontwikkeling van een aanvullende regeling (revolverende lening of subsidie).

De noodzaak om het asbestdak te verwijderen kan bijdragen aan de versnelde aanpak van leegkomende gebouwen, vooral in het landelijk gebied, door renovatie, functieverandering en/of sloop. Hiermee wordt een impuls gegeven aan kwaliteitsverbetering van de gebouwde en groene omgeving. Dit kan worden gekoppeld aan onze inzet vanuit ons omgevingsbeleid en ons landbouwbeleid.

2.1. Voor de nadere invulling en prioritering van de activiteiten zijn middelen noodzakelijk.

Met het beschikbaar stellen van het bedrag uit Reserve Investeringsagenda van € 3.500.000,-- kan verder vorm worden gegeven aan het 'Plan van aanpak Asbestdaken 2017-2024' en de stimuleringsregeling in de vorm van een subsidie of (revolverende) lening.

3.1. In het rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak' zijn de ingrediënten voor een Drentse aanpak samengebracht.

In samenspraak met de betrokken partijen wordt het rapport de komende maanden verder uitgewerkt tot 'Plan van aanpak Asbestdaken 2017-2024'.

4.1. Wij werken 'Plan van aanpak Asbest 2017-2024' uit en stellen vast.

Met advies 1, 2 en 3 stellen Provinciale Staten de financiële en beleidsmatige kaders vast van de uitvoering voor de versnelling van de aanpak asbestdaken. Wij werken het 'Plan van aanpak Asbest 2017-2024' verder uit en stellen het vast binnen de geschetste kaders van rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak'. Het plan wordt informatief aan uw Staten toege-

stuurd en/of nader toegelicht in een bijeenkomst.

Tijdsplanning

De opgave verwijdering asbestdaken heeft een looptijd van zeven jaar (tot 2024). Het plan van aanpak beslaat dezelfde periode.

De looptijd gaat enkele jaren verder dan de collegeperiode. De beschikbaar gestelde middelen worden in de huidige collegeperiode ingezet.

De planning van activiteiten in 2017 rond het 'Plan van aanpak Asbest 2017-2024' is als volgt:

1. opstellen plan van aanpak	februari-april
2. vaststellen plan van aanpak GS	mei
3. informeren PS	juni
4. aanbieden plan van aanpak gemeenten	mei
5. opzetten bewustwordingscampagne	maart-juni
6. uitrollen bewustwordingscampagne	september
7. opstellen regelingen/subsidie	maart-september
8. vaststellen regelingen/subsidie GS	september-oktober

Financiën

De gevraagde middelen voor de jaren 2017 tot en met 2019 bedragen € 3.500.000,--. Wij willen met externe partijen een aantrekkelijk aanbod regelen en voor iedere Drentse eigenaar van een asbestdak een toegankelijke financiering bieden om de opgave te realiseren.

	2017	2018	2019
Revolverend	€ 2.750.000,--	-	-
Activiteiten/projecten	€ 250.000,--	€ 350.000,--	€ 150.000,--

Het bedrag van € 3.500.000,-- uit de Investeringsagenda zetten wij als volgt in:

- € 2.750.000,-- als 'revolverend financieren' met als doel maximaal € 27,5 miljoen, uitgaande van het minimaal vereist reserveringspercentage van 10, aan revolverende middelen in te kunnen zetten. Het af te dragen percentage is afhankelijk van het risicoprofiel en kan ook hoger ingeschat worden met als gevolg dat minder revolverende middelen ingezet kunnen worden. Het voornemen is om revolverend financieren nader uit te werken in het 'Plan van aanpak Asbest 2017-2024'. De inzet van de middelen kent een doelgroepengerichte maatwerkbenadering. Voor bepaalde categorieën particuliere woningeigenaren wordt de realisatie van de opgave haalbaar(der) met een laagrentende lening. Vooralsnog gaan wij uit van revolverend financieren door een bedrag van € 2.750.000,-- te storten in de Reserve opvang revolverend financieren. Mocht in de komende tijd blijken – gelijk oplopend met de uitwerking van het plan van aanpak – dat niet het instrument revolverend financieren wordt uitgewerkt maar een subsidieregeling, stellen wij voor de reeds gestorte gelden weer uit deze reserve te onttrekken voor inzet van te verstrekken subsidies. Daarover zullen wij u dan nadere voorstellen doen. In samenspraak met belangrijke partijen en actoren wordt de ontwikkeling van maatwerk nader vorm gegeven. Ook de uitvoeringskosten van de uiteindelijke regeling worden met deze middelen gefinancierd.
- € 750.000,-- voor de uitvoering van activiteiten en projecten.

Wij denken hierbij aan:

- bewustwording creëren en ontwikkelen doelgroepgerichte communicatiestrategie.
- opzetten Drents informatiepunt asbestdaken.
- ondersteunen van collectieve initiatieven (onder andere bewonersinitiatief De Wouden (Assen)).
- ondersteunen totaaloplossingen verwijdering asbestdaken.
- asbestcoaches in combinatie met gezamenlijke aanpak op bedrijventerreinen.

Monitoring en evaluatie

De basisversie van de zogenaamde verwachtingenkaart asbestdaken is sinds kort in een GIS-versie gereed. De kaart is tot stand gekomen door middel van een voor Nederland uniek pilotproject, waarbij de asbestdaken door middel van hyperspectrale luchtfotografie in beeld zijn gebracht. Daarmee is Drenthe tot nu toe de eerste en enige provincie met een provinciedekkend overzicht van deze daken. Door de beschikbaarheid als GIS-applicatie is dit een uitermate geschikt instrument voor beleidsontwikkeling en -monitoring tussen nu en 2024. Via de P&C-cyclus worden de Staten periodiek geïnformeerd over de voortgang in het asbestdossier.

Communicatie

Communicatiemiddelen: website provincie en gemeenten, gemeentelijke infopagina's en de provinciale pagina 'Drenthe van dichtbij', Drents Energieloket, Facebook en Twitter.

Bijlagen

1. Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak.

Ter inzage in kamer C0.39

1. Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak

Assen, 9 maart 2017

Kenmerk: 10/3.4/2017000742

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

H. Brink, plv. voorzitter

mevrouw mr. A.M. van Schreven, secretaris

wa/coll.

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 9 maart 2017, kenmerk 10/3.4/2017000742;

gelet op het ontwerp Asbestverwijderingsbesluit (Avb) met het aangekondigde asbestverbod 2024, de Wet Bodembescherming (Wbb);

BESLUITEN:

1. in te stemmen met het beschikbaar stellen van een bedrag van € 3,5 miljoen voor de versnelling aanpak asbestdaken;
2. in te stemmen met de onttrekking uit de Reserve Investeringsagenda en deze onttrekking te verwerken in de 1^e bestuursrapportage 2017;
3. kennis te nemen van het rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak';
4. in te stemmen met de vervolgstap om ons college het 'Plan van aanpak Asbest 2017–2024' uit te laten werken en vast te laten stellen binnen de geschetste kaders van het rapport 'Alle daken asbestvrij in 2024, Bouwstenen voor een Drentse aanpak'.

Assen, 19 april 2017

Provinciale Staten voornoemd,

, griffier

, vicevoorzitter

wa/coll.

Bouwstenenrapport

Alle daken asbestvrij in 2024

Bouwstenen voor een Drentse aanpak

Document : Bouwstenenrapport / discussiestuk
Daken in Drenthe asbestvrij
Status : Definitief
Datum : 16 februari 2017
Projectnummer :
Opdrachtgever : Opdrachtgevers RUD (12 Drentse gemeenten en de provincie)
Auteur(s) : Wim Bijsterbosch gemeente Emmen
Jaap Braam provincie Drenthe
Klaas van der Veen RUD Drenthe

Inhoudsopgave

1	EEN VERBOD OP ABESTDAKEN IN 2024	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Leeswijzer	6
2	ASBESTPROBLEMATIEK IN DRENTH	7
2.1	Regionale ervaringen met asbest	7
2.2	De hoeveelheid asbestdaken is nog niet bekend	7
2.3	Verschillende doelgroepen met hun eigen specifieke problematiek	8
2.4	Regionale samenwerking ligt voor de hand	9
2.5	RUD, provincie en Emmen hebben betekenis van het verbod voor Drenthe verkend	10
2.6	Eerste projecten zijn in uitvoering	10
2.6.1	Pilot inventarisatie asbestdaken	10
2.6.2	Onderzoek naar 'Afspoeling van asbestvezels van daken'	11
3	ANALYSE STAKEHOLDERS	12
3.1	Rijk	12
3.2	Gemeenten en Provincie	12
3.3	RUD Drenthe	13
3.4	Andere gemeenten en provincies	13
3.5	GGD Drenthe	13
3.6	Natuur- en Milieufederatie Drenthe (NMFD)	13
3.7	LTO Noord	13
3.8	Overige marktpartijen	13
3.9	Probleembezoekers	14
4	BOUWSTENEN VOOR EEN DRENTE AANPAK	15
4.1	Onderzoek, inventarisatie en monitoring	16
4.1.1	Inventarisatie van asbestdaken in Drenthe (A)	16
4.1.2	Monitoring voortgang asbestsaneringen Drenthe (B)	16
4.1.3	Onderzoek naar 'Afspoeling van asbestvezels van daken' (A)	16
4.2	Organisatie en afstemming	16
4.2.1	Bestuurlijke en ambtelijk provinciaal overleg 'Drentse daken asbestvrij' (B)	16
4.2.2	Aansluiting zoeken bij landelijk Programmabureau (A)	17
4.2.3	Ondersteunen van collectieve initiatieven (B)	17
4.2.4	Asbestdaken als stimulans voor regionale werkgelegenheid en social-return (B)	17
4.2.5	Aansluiting zoeken bij programma's en acties rond energie, duurzaamheid en herstructurering (B)	17
4.2.6	Provincie en gemeente stellen middelen en uren beschikbaar om aanpak te faciliteren (B)	18
4.2.7	In overleg met asbestverwerkers over logistiek en kosten asbestverwerking (B)	18
4.3	Communicatie en bewustwording	18
4.3.1	Drents informatiepunt Asbestdaken inrichten (B)	18
4.3.2	Bewustwording creëren bij verschillende doelgroepen (B)	18
4.3.3	Opstellen van een doelgroepgerichte communicatiestrategie als onderdeel actieplan (B)	19
4.3.4	Asbestcoaches (B)	19
4.3.5	Eigenaren kunnen hun asbestdak aanmelden (C)	19
4.3.6	Provincie en gemeenten inventariseren eigen bezit (A)	19
4.3.7	Calamiteitenafhandeling en interventie (C)	20
4.4	Financieel instrumentarium	20
4.4.1	Onderzoeken of gratis inleveren van asbest mogelijk is om illegale stort te voorkomen (C)	20
4.4.2	Discussie: Goedkoper maken asbestinventarisatie (C)	20
4.4.3	Ontwikkelen regionale financiële (revolverende) middelen (C)	21

4.4.4	Bestaande landelijke subsidie én lening (A)	21
4.4.5	Laag BTW-tarief (C)	21
4.4.6	Leges bouwvergunning (C)	21
4.5	Overige bouwstenen versnelling aanpak	21
4.5.1	App voor registratie van daken (C)	21
4.5.2	Vereenvoudigen asbestinventarisatie van daken(C)	21
4.5.3	Zonnepanelen op asbestdaken (C)	21
4.5.4	Inventarisatie asbestdaken via WOZ(C)	22
4.5.5	Dakscan bedrijven (op bedrijventerreinen) (C)	22
5	VAN 'BOUWSTENENRAPPORT' NAAR 'PLAN VAN AANPAK 2017-2024'	23
6	LITERATUUR	24
BIJLAGE 1	Terugblik ambtelijke conferentie zomer 2016	27

1 EEN VERBOD OP ABESTDAKEN IN 2024

1.1 Aanleiding

De ministerraad heeft op 1 maart 2015 besloten met ingang van 2024 asbestdaken (golfplaten en leien) te verbieden. Particulieren, bedrijven en (overheids-)instellingen mogen dan geen asbestdaken¹ meer bezitten. Asbestdaken verweren en moeten daarom voor 2024 zijn vervangen. Door verwerking kunnen asbestvezels vrijkomen. Sinds 1 juli 1993 mogen bedrijven geen asbesthoudende producten meer verkopen, importeren, weggeven, opnieuw toepassen en bewerken. In de Europese Unie (EU) geldt een asbestverbod sinds 2005.

Uit verschillende onderzoeken en gebeurtenissen is de afgelopen jaren naar voren gekomen dat asbestdaken in Nederland gezondheidsrisico's² kunnen opleveren. Daken verweren onder invloed van weer en wind. Daardoor komen asbestvezels in de lucht, in ons watersysteem en op de bodem terecht. Daarbij komt dat het opruimen van asbest na asbestbranden en van illegaal gedumpte en begraven asbest, overlast veroorzaakt - een plek mag soms voor langere tijd niet worden betreden - en veel geld kost.

Een ontwerpbesluit voor wijziging van het Asbestverwijderingsbesluit (Avb) is inmiddels gereed, maar nog niet van kracht. Verwachting is dat per 1 juli 2024 het verbod in werking treedt met een overgangstermijn van 7 jaar (2024).

Hoewel het lijkt alsof gezondheid de belangrijkste reden is, is de maatschappelijke relevantie breder dan alleen volksgezondheid. Denk alleen al aan de impact bij een asbestbrand op de omgeving en de daaraan verbonden grote inspanningen - vaak voor rekening van de overheid - voor opruimwerkzaamheden en het informeren van de omgeving.

De problematiek is ook in Drenthe omvangrijk. De inschatting is dat er in Drenthe ongeveer 26.000 panden zijn, inclusief bijbehorende schuren, met een asbestdak met een totale oppervlakte tussen de 5 en 7 miljoen m².

De voorbereidingen richting 2024 behoeven een brede aanpak. Daarin ligt een duidelijke taak voor regionale overheden, al was het alleen al om het feit dat de handhaving op het bord van gemeenten komt te liggen en voor een klein deel bij de provincie. Des te meer asbestdaken de komende jaren gesaneerd gaan worden, des te minder inzet nodig is om het verbod te handhaven. Voldoende reden om Drentse bedrijven en burgers nu al te helpen de juiste stappen te zetten om er voor te zorgen dat in 2024 de meeste Drentse daken asbestvrij zijn. Hoewel het eigenaren veel geld gaat kosten gaat onze leef- en woonomgeving veiliger en duurzamer maken. Hierbij zijn er kansen door aan te sluiten bij doelen als duurzaamheid, herstructurering en werkgelegenheid. Maar we moeten ook beseffen dat de aanpak van asbestdaken voortkomt uit een verbod en niet zoals bij energiebesparing een min of meer 'vrije keus' is.

---

¹ Gevelbekleding van asbest (anders dan asbestgolfplaten) en in pandig asbest zijn (nog) niet verboden.

² Asbest is een verzamelnaam voor een groep mineralen die in de natuur voorkomt. De mineralen bestaan uit microscopisch kleine, naaldachtige vezels. De vezels kunnen diep in de longen doordringen. Wie asbestvezels inademt kan ziek worden. Op termijn kan dit longkanker, mesotheliom (longvlieskanker of buikvlieskanker) of asbestose (stoflongen) veroorzaken.

Ook zonder bemoeienis van regionale overheden zijn er nu al steeds meer eigenaren die over gaan tot vervanging van hun asbestdak. Echter de huidige saneringscapaciteit is onvoldoende om 2024 te halen. De inschatting is dat hiervoor landelijk per direct minimaal een vervijfvoudiging van de saneringscapaciteit nodig is. Om dit te bereiken en om eigenaren nu al te bewegen actie te ondernemen is inzet van de overheid nodig.

Inmiddels hebben de Drentse gemeenten en de provincie in samenwerking met de regionale uitvoeringsdienst Drenthe (RUD Drenthe) de eerste stappen gezet om te komen tot een Drentse aanpak. Het voorliggende Bouwstenenrapport is daar een eerste uitwerking van. Het vormt de basis voor een verdere uitwerking in een plan van aanpak dat voor de zomer van 2017 gereed is.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een opsomming weergegeven van activiteiten die al lopen. In hoofdstuk 3 zijn de rollen van overheden en andere partijen omschreven. Dit verdient nog een nadere aanvulling/invulling in het proces dat we nog gaan opstarten om marktpartijen de rol te laten vervullen waarin zij goed zijn. In hoofdstuk 4 worden bouwstenen of deelproducten benoemd die zijn voortgekomen uit een bijeenkomst³ zomer 2016 waarin ambtenaren van Drentse gemeenten met elkaar van gedachten gewisseld hebben over de consequenties van het verbod voor Drentse burgers en bedrijven. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de uitwerking van het voorliggende rapport in het plan van aanpak. Een terugblik en de opbrengsten van de dag zijn opgenomen in bijlage 1.

---

³ Tijdens de dag waren ook experts vanuit het bedrijfsleven, de overheid en instellingen aanwezig om hun expertise uit te dragen en om hierover de discussiëren.

2 ASBESTPROBLEMATIEK IN DRENTHE

2.1 Regionale ervaringen met asbest

Vanuit bodemsanering is er al een jarenlange ervaring met asbest in Drenthe. Bij herinrichting van gebieden worden vaak erfverhardingen en dempingen met asbest geconstateerd. Slooppuin dat in Drenthe is gebruikt voor weg- en erfverharding bevat vaak asbest. Vooral boerenerven en met puin verharde wegen in het landelijk gebied zijn daardoor verdacht van asbest. Daarnaast worden in het kader van toezicht en handhaving regelmatig dumpingen van asbest ontdekt of komt uit onderzoek of herinrichting naar voren dat het in de bodem is begraven.

2.2 De hoeveelheid asbestdaken is nog niet bekend

Enkele partijen in Drenthe, waaronder woningcorporaties⁴, hebben de aanwezigheid van asbest in⁵ en op hun panden geïnventariseerd of starten binnenkort met inventarisatie. Maar de totale omvang van de asbestproblematiek in Drenthe is (nog) niet bekend.

Aan de hand van een door het ministerie van I&M in 2012 uitgevoerd onderzoek⁶ is het voor Drenthe (uitgaande van bebouwing van voor 1993) wel mogelijk enkele (voorzichtige) kentallen te geven. Deze zijn weergegeven in tabel 2.1.

Tabel 2.1

Enkele kentallen voor Drenthe op grond van een landelijke asbestinventarisatie

Categorie gebouwd voor 1993	Aantal in Drenthe onderzocht	Drenthe percentage met asbestdak	Gebouwen in Drenthe*	Gemiddelde grootte asbestdak in m ²
Woningen en schuurtjes	79	20 %	110.653	80
Agrarische bedrijven	24	33 %	3.500*	953
Industrie	21	24 %	5.132	502
Overig (scholen, winkels, kantoren)	123	19 %	6.339**	378

* bron RTV Drenthe 'Leegstand en verloedering bedreiging voor platteland'
** bron CBS Voorraad 2012

Uit tabel 1 is voor Drenthe af te leiden dat van de gebouwen die in de periode 1950 tot en met 1993 zijn gebouwd ongeveer een vijfde tot een derde een asbestdak (op woningen of andere bijgebouwen) heeft. Hiermee doet Drenthe niet onder voor de rest van het land.

Uit de tabellen is voor Drenthe (voorzichtig) af te leiden dat er zo'n 26.000 panden zijn met een asbestdak met een totale oppervlakte van circa 4 miljoen m².

Een nadere precisering van de hoeveelheid asbestdaken is nadien uit de pilot naar de inventarisatie van asbestdaken in Drenthe (zie paragraaf 2.6.1) gekomen. Daarvan is nu te zeggen dat de oppervlakte asbestdaken in Drenthe tussen de 5 en 7 miljoen m² ligt.

⁴ Alle Drentse corporaties hebben eind 2017 een overzicht gereed van aanwezig asbest in hun huizenbestand .

⁵ Asbest in panden valt niet onder dit verbod en is geen onderdeel van dit bouwstenenrapport

⁶ Inventarisatie asbestcement dak- en gevelbekleding in Nederland. (Search Ingenieursbureau BV, juni 2012).

Op basis van de geschatte 5 tot 7 miljoen m² aan asbestdaken in Drenthe, bedragen de totale kosten van het verwijderen van asbestdaken naar schatting € 50 tot 70 miljoen⁷. Uiteraard dient na verwijdering een nieuwe dakbedekking te worden aanbracht. De stelregel hierbij is dat het aanbrengen van nieuwe dakbedekking in investering een factor 3 hoger is dan de asbestsanering. Dit betekent een kapitaalinjectie in de Drentse economie door vooral eigenaren van asbestdaken en stimulering van werkgelegenheid.

De RUD Drenthe monitort sinds medio juni 2016 de sloopmeldingen van 8 deelnemende Drentse gemeenten. Aansluiting van de gemeenten Assen, Emmen, Noordenveld en Tynaarlo is nog niet gerealiseerd. In de periode half juni 2016 – 1 januari 2017 is er in de 8 gemeenten voor bijna 32.000 m² asbestcementdak (inclusief verticale gevelpanelen en hulpstukken) een sloopmelding gedaan. Het aantal aanvragers bedroeg 28 agrariërs, 4 bedrijfspanden, 2 particuliere bouwwerken en 1 wooncorporatie. Een aantal agrariërs heeft een dakoppervlak van 2.500 m² of meer. Van de overige aanvragers betreft het een gemiddelde dakoppervlak van minder dan 400 m² per sloopmelding.

Afbeelding 2.1
Vervanging van een asbestdak in Drenthe

2.3 Verschillende doelgroepen met hun eigen specifieke problematiek

Met betrekking tot asbestdaken zijn verschillende doelgroepen te onderscheiden. Doelgroepen met ieder hun kenmerkende eigenschappen zoals:

- de omvang van de problematiek;
- de wijze waarop en de mate waarin ze georganiseerd zijn;
- mogelijkheid om te komen tot geclusterde aanpak;
- combinaties die mogelijk zijn met betrekking tot andere programma's zoals energie, plattelandontwikkeling, herstructurering een dergelijke;
- scholing en werkgelegenheid.

⁷ Daarbij is uitgegaan van: oppervlak asbestdaken: 5 tot 7 miljoen m²; kosten verwijdering € 14/m²; Rijkssubsidie: € 4,50/m²

Dit vereist een gedifferentieerde aanpak in de onderscheiden doelgroepen voor de inhoud van de boodschap, maar ook de wijze waarop deze doelgroepen bereikt kunnen worden.

In Drenthe zijn de volgende doelgroepen te onderscheiden:

1. Particulieren
  - a. Met asbest op woning
  - b. Voormalige agrarische bebouwing
  - c. Met bijgebouwen kleine dak (< 35 m²)
  - d. Met bijgebouwen groot dak (> 35 m²)
  - e. Financiële probleemgevallen
  - f. Risicovolle situaties binnen de bebouwde kom
2. Bedrijven
  - a. Reguliere bedrijven
  - b. Leegstaande- en verpauperde bedrijfspanden
  - c. Financiële probleemgevallen
  - d. Risicovolle situaties binnen de bebouwde kom
3. Agrarische sector
  - a. Reguliere bedrijven
  - b. Bedrijfsbeëindigingen
  - c. Financiële probleemgevallen
  - d. Risicovolle situaties
4. Overheid
5. Woningcorporaties
6. Verenigingen en stichtingen
7. Monumenten
8. Overige

Eigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor het verwijderen van hun asbestdak. Wel of niet vervangen wordt bepaald door de mate waarin men geïnformeerd is, er de wil is om tot uitvoering over te gaan en de financiële middelen waarover wordt beschikt. Op basis hiervan zijn dak-eigenaren onder te verdelen in de hierna weergegeven vijf categorieën, waarbij per categorie acties zijn aangegeven.

Tabel 2.2
Categorieën eigenaren en te ondernemen acties.

Categorie	Actie
1. Degene die kan en wil	Gaat wel aan de slag, eventueel ondersteunen
2. Iemand die wel kan maar niet wil	Moet overtuigd worden
3. Iemand die niet kan, maar wel wil	Moet (financieel) worden gefaciliteerd
4. De groep die niet kan en niet wil	Vroegtijdig informeren en uiteindelijk in 2024 bestuursdwang toepassen
5. Degene die nog van niets weet	Informeren en op gang helpen

2.4 Regionale samenwerking ligt voor de hand

Het voordeel van Drenthe, ten opzichte van andere delen van het land, is de overzichtelijkheid. We hebben binnen de provinciegrens slechts twaalf gemeenten, één provincie, één GGD één RUD en één veiligheidsregio. De lijntjes zijn kort, we kennen elkaar en als we willen kunnen we snel iets organiseren. Natuurlijk kunnen gemeenten rond het verbod op asbestdaken één en ander afzonderlijk gaan organiseren. Echter, de materie is complex en dit bouwstenenrapport laat zien dat er vele facetten aan zitten. Het ligt daarom voor de hand één en ander in Drenthe gezamenlijk op te gaan pakken. Hierdoor wordt het proces effectiever en efficiënter. In het accounthoudersoverleg van de RUD is dit door verschillende gemeenten naar voren gebracht.

2.5 RUD, provincie en Emmen hebben betekenis van het verbod voor Drenthe verkend

Naar aanleiding van het verbod op asbestdaken is medio 2015 in het opdrachtgeversoverleg RUD Drenthe de vraag gesteld wat dit verbod voor Drenthe gaat betekenen. De RUD Drenthe heeft hierop een verkenning uitgevoerd samen met de provincie Drenthe en de gemeente Emmen. Een verkenning waarvan het voorliggende bouwstenenrapport het resultaat is.

De resultaten van de verkenning zijn opgebouwd uit de volgende stappen:

1. Inschatting gemaakt van de omvang van de asbestdakenproblematiek in Drenthe.
2. Aansluiting gezocht bij regionale en landelijke netwerken.
3. Informatie uit gesprekken met diverse personen en partijen waaronder medewerkers gemeente Emmen, provincie Drenthe, GGD, LTO-Noord, Rijkswaterstaat Leefomgeving, ministerie van Infrastructuur en Milieu, provincies Groningen, Overijssel en Limburg.
4. Start pilot inventarisatie asbestdaken in Drenthe door middel van Remote Sensing.
5. Start onderzoek 'Afspoeling van asbestvezels van daken Periodieke terugkoppeling voortgang in opdrachtgeversoverleg van de RUD Drenthe.
6. Organisatie van een Ambtelijke asbestconferentie 'Drentse daken asbestvrij' zomer 2016
7. Uitwerken van de opbrengsten uit de voorgaande stappen in het voorliggende bouwstenenrapport
8. Gesprekken gevoerd met verschillende partijen over het initiëren van projecten in Drenthe.

2.6 Eerste projecten zijn in uitvoering

Naar aanleiding van de eerste verkenning van het verbod op asbestdaken zijn een aantal door de provincie Drenthe gefinancierde projecten in gang gezet.

2.6.1 Pilot inventarisatie asbestdaken

De wens om meer inzicht te krijgen in het aantal en de precieze locaties van asbestdaken in Drenthe is eind 2015 nadrukkelijk aan de orde geweest in het accounthoudersoverleg van de RUD Drenthe. Op verzoek van de accounthouders heeft de RUD Drenthe samen met de gemeente Emmen en de provincie de mogelijkheden hiertoe verkend. Tijdens deze verkenning zijn verschillende methodieken de revue gepasseerd. Onder meer luchtfoto-onderzoek, bouwarchieven en de Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG) zijn beoordeeld op geschiktheid en doelmatigheid van inventarisatie. Ook is hierover gesproken met andere provincies en gemeenten. Conclusie was dat een gedegen inventarisatie via de BAG en het bouwarchief veel tijd in beslag zouden nemen (minimaal 2 jaar) en erg arbeidsintensief is. Voor Drenthe is ingeschat dat dit ongeveer 30 manjaren is. Daarbij komt dat de uitkomsten niet betrouwbaar zijn omdat het toepassen van asbest niet altijd in de bouwvergunning is opgenomen en archieven niet altijd aanwezig of compleet zijn. Met betrekking tot luchtfoto's is naar voren gekomen dat het redelijk goed mogelijk is daken met golfplaten op luchtfoto's te herkennen, maar dat op de grond moet worden naverkend of het inderdaad asbest is. Eveneens een arbeidsintensief traject.

Om die reden is gekeken naar andere alternatieven, waarbij Remote Sensing en het gebruik van een zogenaamde hyperspectrale camera als kansrijke inventarisatiemethode naar voren is gekomen. Dit is voor de provincie Drenthe aanleiding geweest een pilot te financieren waarbij is onderzocht of het mogelijk is op deze wijze met voldoende nauwkeurigheid asbestdaken in Drenthe te inventariseren. De uitkomsten van de pilot zijn in concept gereed en hebben inmiddels geleid tot een eerste verwachtingenkaart asbestdaken voor Drenthe. Deze kaart is op 26 januari 2017 gepresenteerd aan de Drentse gemeenten en de provincie. In onderstaande figuur 2.1 is een voorbeeld van een stukje van de kaart weergegeven.

Figuur 2.1
Voorbeeld asbestverwachtingenkaart Drenthe

2.6.2 Onderzoek naar 'Afspoeling van asbestvezels van daken'

Indien afspoeling van asbestvezels van daken een belangrijk aandachtspunt is, dan betekent dit dat ook de bodem onder de gootloze dakrand mogelijk gesaneerd moet worden. Dit is kostenverhogend voor de sanering van asbestdaken en werpt daardoor een extra drempel op in de versnelde verwijdering. Om die reden heeft de provincie Drenthe besloten hier onderzoek naar te doen om te kunnen beoordelen of afspoeling van asbestvezels heeft geleid tot onaanvaardbare bodemproblemen en in welke situaties deze optreden.

Daarnaast wordt gekeken naar de effecten van bodemflora (onder meer schimmels) op de structuur en afbraak van asbestvezels en het (verminderd) risico er van. Dit onderzoek wordt ook landelijk opgepakt. De resultaten van dit onderzoek komen voorjaar 2017 beschikbaar.

3 ANALYSE STAKEHOLDERS

3.1 Rijk

Er is voor het verwijderen van asbestdaken een landelijke subsidieregeling van kracht. Daarnaast is er naar aanleiding van vragen van een aantal provincies en gemeenten en op aandringen van de Tweede Kamer het Landelijk Programmabureau Versnelling Sanering Asbestdaken opgericht. Het programmabureau gaat aan de slag voor het door en met stakeholders in de keten maken van meters (versnelling). Het is een kleine programmaorganisatie van vier mensen en zij moeten er voor zorgen dat zowel het aanbod als de vraag naar de verwijdering van asbestdaken wordt vergroot, dat acties per doelgroep worden geïdentificeerd en dat ervaringen en kennis uit lokale initiatieven worden gedeeld. Tijdens de ambtelijke asbestconferentie in de zomer 2016 in Assen heeft Annemieke Nijhof, CEO van Tauw en asbestambassadrice een belangrijke oproep gedaan aan Drenthe: Ga vooral niet afwachten. Er moet tempo komen en dat vraagt van alle partijen inspanning en de koplopers daarin verdienen support.

3.2 Gemeenten en Provincie

De bestuursrechtelijke handhaving van verweerde asbestdaken is op grond van de Woningwet en het Bouwbesluit een gemeentelijke bevoegdheid. Uitzondering hierop zijn Brzo-inrichtingen en een deel van de IPPC-inrichtingen. Hiervoor is de provincie verantwoordelijk. Kortom, Drentse gemeenten en provincie zijn straks nadrukkelijk aan zet om in 2024 het verbod te handhaven. Dit betekent aanschrijven en bestuursdwang toepassen. Een moeizaam, tijdrovend en kostbaar traject. Is een asbestdak ernstig verweerd of verwaarloosd, waardoor asbestvezels (kunnen) verwaaien en gebouw instorten, met gevaar voor de omgeving, dan kan de gemeente op grond van de Woningwet of het Bouwbesluit 2012 eigenaren nu al verplichten⁸ om het dak te (laten) verwijderen. Dit geldt ook voor asbesthoudende gevelbekleding of inpendig asbest. De twee laatstgenoemde voorbeelden vallen niet onder het verbod.

Met het verwijderen van de asbestdaken kunnen we, als er toch aan wordt gewerkt, combinaties gaan maken waarmee de woonomgeving, woningen en gebouwen veiliger worden, verbeterd en verduurzaamd. Hierbij kan gedacht worden aan de toepassing van zonnepanelen, dakisolatie en renovatie van de bebouwing als geheel. Ook biedt het in het kader van herstructurering kansen aan gebouweigenaren om ongebruikte en vervallen (asbesthoudende) bebouwing te slopen en hiervoor, op dezelfde plek of elders, iets nieuws terug te (mogen) bouwen. Wellicht dat in het kader van herstructurering van de woon- en leefomgeving bestaande programma's hiervoor verder uitgebouwd kunnen worden (herstructurering platteland, krimp). Op provinciale, maar ook op gemeentelijke schaal, is een integrale samenwerking tussen themamedewerkers nodig om verschillende beleidsvelden met elkaar te koppelen, waarbij verschillende bestaande regelingen – mogelijk nog aangevuld met een speciale Drentse asbestregeling - samen kunnen helpen om de versnelling van de verwijdering van daken te realiseren.

---

⁸ De komende jaren zal hier zeker jurisprudentie over komen en duidelijk worden of het verbod handhaafbaar is

3.3 RUD Drenthe

Het toezicht op de sanering van asbest zowel in-als uitpandig is door de Drentse gemeenten en de provincie belegd bij de RUD Drenthe. De RUD kan vanuit haar expertise de Drentse gemeenten en provincie adviseren en ondersteunen bij de aanpak van de asbestdaken.

3.4 Andere gemeenten en provincies

Met betrekking tot het verbod zijn een aantal provincies en gemeenten met name in Overijssel en Limburg aan het bekijken in hoeverre ze particulieren en bedrijven hierbij kunnen ondersteunen. Bijvoorbeeld door het verstrekken van (laagrentende) leningen voor het verwijderen van het asbest al dan niet in combinatie met energiebesparing en -opwekking. Provincies zoeken elkaar op omdat een regionale aanpak in samenwerking met gemeenten, Omgevingsdiensten en marktpartijen de beste kans van slagen is.

3.5 GGD Drenthe

GGD Drenthe heeft ook aandacht voor asbest(daken) en informeert haar opdrachtgevers – de Drentse gemeenten - hierover. GGD Drenthe, RUD Drenthe en provincie hebben regelmatig contact over risico's bij bodemverontreiniging waaronder asbest en de communicatie daarover richting omwonenden.

GGD Drenthe kan de gemeente ondersteunen in de communicatie als bijvoorbeeld de pers en/of omwonenden vragen stellen over asbest(daken) in hun omgeving. Speciale aandacht kan gewenst zijn in situaties waar nu al sprake is van potentiële risico's die op aangeven van omwonenden naar voren worden gebracht. Bijvoorbeeld een gebouw met asbesthoudend dak in een woonomgeving of bij gebouwen waar veel publiek komt..

3.6 Natuur- en Milieufederatie Drenthe (NMF)

Deze organisatie heeft een fijnmazig netwerk met goede contacten richting haar achterban, en dus met de Drentse burger. De NMF kan op verschillende terreinen een rol spelen en kan elementen hiervan in haar jaarlijkse werkplan opnemen. Haar rol zit vooral in de communicatie richting particuliere woningbezitters (in combi met energiebesparing) en mogelijk in een pilot met een bedrijventerrein.

3.7 LTO Noord

Met LTO Noord is ervaring opgedaan in het uitvoeren van vraagbundelingsprojecten. Deze werkwijze kan bijvoorbeeld heel goed een vervolg krijgen op bedrijventerreinen. Het concept is niet gebonden aan de agrarische sector en is elders heel goed door bijvoorbeeld een Parkmanagement Organisatie op te pakken.

3.8 Overige marktpartijen

De uitvoering van het asbestdakenverbod kan niet zonder marktpartijen gerealiseerd worden. Als overheid klimmen we immers niet zelf het dak op. Er zijn bijvoorbeeld dakleveranciers die in een (lease)constructie het asbestdak verwijderen en een nieuwe golfplatendak aanbrengen, desgewenst met zonnepanelen. Asbestsaneerders en opleidingsinstituten kunnen zorgen voor een groter aanbod van personeelscapaciteit.

3.9 Probleembezitters

De kosten voor het saneren van het dak (en aanbrengen van het nieuwe dak) liggen bij de pandeigenaar. Eigenaren zijn hiervoor zelf verantwoordelijk. Eigenaren van asbestdaken hebben nu al last van het verbod. Asbest en in het bijzonder een asbestdak maken onroerend goed nu al minder goed verkoopbaar, financierbaar en verzekeraar.

Een particulier mag maximaal 35 m² asbestdak (indien hechtgebonden⁹) zelf verwijderen. Dit mag alleen in strikt omschreven gevallen. Gemeenten kunnen particulieren informeren onder welke voorwaarden dit mag, maar ook op www.infomil.nl staat stap voor stap vermeld aan welke voorwaarden moet worden voldaan.

Verwijdering van asbest moet voor de meeste toepassingen gemeld worden bij de gemeente. Als niet aan de voorwaarden van zelf verwijderen kan worden voldaan moet dit worden uitgevoerd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf.

---

⁹ Of een asbestdak hechtgebonden is kan alleen een gecertificeerde Deskundig Inventariseerder Asbest (DIA) van een gecertificeerde inventarisatiebedrijf bepalen en rapporteren in een inventarisatierapport. Dit rapport is niet verplicht voor een particulier om het te mogen verwijderen!

4 BOUWSTENEN VOOR EEN DRENSTE AANPAK

Hierna staan de bouwstenen omschreven voor een Drentse aanpak van de asbestdaken. Deze bouwstenen zijn benoemd tijdens de ambtelijke asbestconferentie en zijn verder uitgewerkt door gesprekken met experts en beleidsadviseurs in en buiten Drenthe.

Geconstateerd is dat we ook in Drenthe asbestincidenten¹⁰ kennen. Afwachten door eigenaren en/of wachten met een aanpak is geen optie. Zonder beweging en inzet zal het niet lukken om alle asbest daken in Drenthe kwijt te raken. Wat voor overheden dan resteert is aanschrijven en bestuursdwang. Een moeizaam en kostbaar traject voor overheden waar we geen energie van krijgen. De ambtelijke conclusie was: Laten we beginnen! Daarbij is samen optrekken een must en de samenleving betrekken (bewustwording) een eerste vereiste. Een gestructureerde aanpak wordt gezien als een goede manier. En in die aanpak wordt onderscheid gemaakt in doelgroepen en de wijze waarop acties worden geïdentificeerd en gefaciliteerd. Tot slot is handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en financierbaarheid een belangrijk aspect wat goed gemonitord moet worden en landelijke terugkoppeling vereist!

Enkele bouwstenen zijn al uitgewerkt en hebben een plek gevonden in de aanpak. Anderen liggen voor de hand, maar moeten nog verder vorm krijgen en tenslotte zijn er bouwstenen die nog verder vorm moet krijgen.

Sommige bouwstenen staan op zichzelf en kunnen solitair verder uitgebouwd worden. Weer andere hebben raakvlakken met ander bouwstenen of ander thema's en kunnen mogelijk samengevoegd worden.

De bouwstenen zijn in de volgende 5 'categorieën' opgenomen

1. Onderzoek, inventarisatie en monitoring
2. Organisatie en afstemming
3. Communicatie en bewustwording
4. Financieel instrumentarium
5. Overige bouwstenen versnelling aanpak

Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen 3 soorten bouwstenen: A, B en C.

De bouwstenen aangemerkt met een **A** zijn of worden al ontwikkeld. Dit zijn de bouwstenen waarover (bestuurlijke) besluitvorming al heeft plaatsgevonden of in voorbereiding is.

Daarnaast zijn er de met een **B** aangegeven bouwstenen die wenselijke zijn om op korte termijn te ontwikkelen of in gang te zetten om de voortgang van het verwijderen van de asbestdaken in Drenthe een flinke duw in de rug te geven. Het zijn wel bouwstenen waar middelen en menskracht voor nodig is en tevens waar op korte termijn een bestuurlijk akkoord voor nodig is.

De laatste groep bouwstenen is weergegeven en met een **C**. Dit zijn de bouwstenen die in de toekomst ontwikkeld zouden kunnen worden om de moeilijkste gevallen ook op te lossen en in 2024 te komen tot het gewenste resultaat. Bouwstenen waar middelen en bemensing voor nodig is die er niet is, maar zich in de toekomst mogelijk aandient als wellicht middelen beschikbaar komen vanuit het ministerie, Europa of regionaal.

Omdat er nog bestuurlijke besluitvorming moet plaatsvinden en dus een keuze in de inzet in acties, is nog niet aan te geven wat de verwachte kosten zijn en welke doorlooptijd er nodig is (start- en eindpunt). Dit krijgt een nadere uitwerking in een uit te werken plan van aanpak Asbestdaken 2017-2024 met in ieder geval provinciale besluitvorming voor de zomer van 2017.

---

¹⁰ In de periode half juni-half augustus zijn er 2 asbestdumpingen geweest, 1 asbestbrand en 1 windhoos die een dak heeft vernield.

4.1 Onderzoek, inventarisatie en monitoring

4.1.1 Inventarisatie van asbestdaken in Drenthe (A)

Met de pilot 'Remote Sensing' is er al een start gemaakt met het inventariseren van de asbestdaken in Drenthe. De pilot bestaat uit twee fasen. In fase 1 is de hyperspectrale informatie waaruit de daken gegenereerd gaan worden voor Drenthe vastgelegd. Deze fase heeft de provincie Drenthe gefinancierd. In fase 2 worden vanuit de hyperspectrale data de asbestdaken gegenereerd en gecheckt voor een deel in de gemeente Emmen aangeboden. Een eerste versie van de zogenaamde verwachtingenkaart asbestdaken is sinds januari 2017 gereed als GIS-applicatie. Een kaart die gemeenten in staat stelt risicovolle situaties te identificeren, de aanpak te versnellen en de voortgang via monitoring te bewaken.

4.1.2 Monitoring voortgang asbestsaneringen Drenthe (B)

De Drentse gemeenten en de provincie hebben toezicht en handhaving op sloop van asbest belegd bij de RUD. Asbestdaken vallen daar ook onder. Dit betekent dat alle informatie met betrekking tot asbestsloop bij de RUD binnenkomt. Dit biedt de mogelijkheid om de relevante gegevens rond sanering van asbestdaken in Drenthe te monitoren en deze ook te verifiëren via het Landelijk Asbestvolgsysteem Asbest (LAVS)¹¹. Er is al gestart om deze informatie te verzamelen in een provinciale 'Drentse' database¹². Daarmee kan de voortgang in Drenthe bijna dagelijks gevolgd worden. Met de inventarisatie en de monitoring van de voortgang wordt het mogelijk een inschatting te maken of het doel 'Alle Drentse daken asbestvrij in 2024' realistisch is. Een koppeling met de verwachtingenkaart asbestdaken is een vereiste.

4.1.3 Onderzoek naar 'Afspoeling van asbestvezels van daken' (A)

Indien afspoeling van asbestvezels van daken een belangrijk aandachtspunt is, dan betekent dit dat ook de bodem in geval van een gootloze dakrand mogelijk gesaneerd moet worden. Dit is kostenverhogend voor de sanering van asbestdaken en werpt daardoor een extra drempel op. Om die reden heeft de provincie Drenthe besloten hier onderzoek naar te doen om te kunnen beoordelen of afspoeling van asbestvezels heeft geleid tot onaanvaardbare bodemproblemen en in welke situaties deze optreden. Daarnaast wordt gekeken naar de effecten van bodemflora (onder meer schimmels) op de structuur van asbestvezels en het (verminderd) risico er van. Dit aspect wordt ook landelijk opgepakt.

4.2 Organisatie en afstemming

4.2.1 Bestuurlijke en ambtelijk provinciaal overleg 'Drentse daken asbestvrij' (B)

Om de Drentse aanpak met elkaar af te stemmen en om de voortgang en knelpunten met elkaar te bespreken wordt een periodiek ambtelijk overleg tot stand gebracht waarin gemeenten, provincie, RUD, GGD en de Natuur- en Milieufederatie zitting hebben. Vanuit dit overleg wordt aansluiting gezocht bij het Landelijk Programmabureau Versnelling Sanering Asbestdaken. Vanuit het ambtelijke overleg worden werkgroepen aangestuurd die verantwoordelijk worden voor de ontwikkeling van de in dit document genoemde bouwstenen. Ondersteuning van het overleg zou vanuit de RUD kunnen worden georganiseerd. Bestuurlijke terugkoppeling van het overleg zou kunnen via het algemeen bestuur van de RUD. Daarnaast wordt tevens toenadering gezocht richting het Drentse (gemeente)secretarissen overleg en tevens VDG Milieu, Energie en Mobiliteit.

---

¹¹ Dit systeem is bepaald niet waterdicht. Wat in ieder geval niet in beeld komt zijn de asbestplaten die van bijvoorbeeld schuurtjes af komen en die mensen zelf naar de stort brengen (of in het slechtste geval elders dumpen).

¹² LOS is ook database: je kunt die inrichten voor monitoren! Alle info is daar in aanwezig. LAVS is niet verplicht en niet geschikt om te monitoren?!

4.2.2 Aansluiting zoeken bij landelijk Programmabureau (A)

Om gevoel te houden met landelijk initiatieven en ontwikkelingen zoekt het provincie brede overleg aansluiting bij het Landelijk Programmabureau Versnelling Sanering Asbestdaken. Dit bureau is vanaf september 2016 actief.

4.2.3 Ondersteunen van collectieve initiatieven (B)

Collectieve initiatieven dragen bij aan een goedkopere uitvoering van de verwijdering van asbestdaken door schaalvoordelen. Dit betekent een lagere rekening voor eigenaren voor iets wat toch vooral als ‘onnodige’ kostenpost wordt ervaren. Voor de particuliere sector wordt nu ervaring opgedaan met een bewonersinitiatief in de wijk Baggelhuizen, waar ongeveer 100 woningen liggen, die een collectieve aanpak vereist. De voordelen komen tot uiting in bijvoorbeeld:

1. Versnelling van de verwijdering van asbest door dat meerdere daken tegelijkertijd vervangen gaan worden
2. maar één inventarisatierapport nodig voor bebouwing (met name in woonwijken met dezelfde type woning)
3. gecombineerde afvoer van golfplaten (minder afvoercontainers nodig)
4. Eenmalige aanvoer steigermateriaal
5. Efficiëntie door korte afstanden tussen locaties

Daarnaast is in het kader van de stimuleringsregeling ‘Asbest eraf, zonnepanelen erop’ in Drenthe ervaring opgedaan met het organiseren van vraagbundelingstrajecten door Projecten LTO Noord. Hierbij heeft zij voor agrariërs gunstige voorwaarden kunnen bedingen in het gunningstraject voor het vinden van één bedrijf dat én de sanering uitvoert én een nieuw dak aanbrengt. Voor het organiseren van het gunningstraject heeft de provincie een bedrag beschikbaar gesteld dat afgezet tegen het investeringsbedrag van de sanering in het niet valt, maar wel veel effort oplevert in deelname en sanering van een grote hoeveelheid vierkante meters. Een dergelijke aanpak is toepasbaar door gemeenten voor bijvoorbeeld de aanpak op bedrijventerreinen of andere geconcentreerde gebieden met veel asbestdaken. Daarbij kan Parkmanagement Drenthe voor Assen, Roden, Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel mogelijk een belangrijke rol vertolken. Daarnaast zijn er nog vele kleinere bedrijventerreinen uit de jaren zeventig en tachtig in Drenthe die aandacht behoeven, maar niet de faciliteiten van een parkmanagement organisatie hebben.

4.2.4 Asbestdaken als stimulans voor regionale werkgelegenheid en social-return (B)

Het verbod biedt kansen aan werkgelegenheid zowel in de asbestbranche als in de bouwbranche. Daarnaast moet de saneringscapaciteit en daarmee dus ook de personeelscapaciteit met een factor 4 omhoog om de doelen in 2024 te kunnen halen. Dit valt te bereiken met de inzet van bijvoorbeeld personeel dat ‘langdurig’ buiten het arbeidsproces staat. Dit biedt meerdere voordelen: baanperspectief voor de werkzoekende, gemeenten die minder uitkeringsgeld hoeven uit te geven én het daadwerkelijk kunnen bereiken van de verplichting dat in 2024 alle asbestdaken (in Drenthe) zijn verwijderd. Door inzet ‘werkzoekenden’ vanuit een uitkeringssituatie in regulier arbeidsproces bespaard dit de gemeente geld. Een deel van het geld kan worden ingezet om de saneringskosten te verlagen. Daarbij snijdt het mes aan twee kanten.

Werkplein Drentsche Aa (voorheen werkplein Baanzicht Assen) heeft aangegeven hierin een coördinerende rol namens alle Drentse gemeenten te kunnen spelen.

Een andere mogelijkheid is om asbestscholingsactiviteiten onder te brengen bij de Regionale Opleidingscentra (ROC's) en Hogescholen.

4.2.5 Aansluiting zoeken bij programma's en acties rond energie, duurzaamheid en herstructurering (B)

Alleen het verwijderen van asbestdaken is niet de oplossing. Het is wenselijk dat er een totaaloplossing wordt aangeboden in de vorm van asbestverwijdering, een nieuw dak, eventuele energiemaatregelen en financieringsadvies op maat.

Er zijn nu al bedrijven die deze combinaties aanbieden. Voorbeelden zijn Kingspan, Greenspan en PM Energie. Het is van belang dat asbestsaneerders, dakleggers, energieboeren en financiers de handen ineen slaan om dit totaalpakket op een efficiënte manier te kunnen aanbieden.

Daarnaast zijn gemeenten en provincie vaak betrokken bij plattelandsontwikkeling, herstructurering van bebouwd (landelijk) gebied en het creëren van ruimtelijke kwaliteit. Hieraan zijn vaak weer verschillende (Europese) subsidieregelingen aan gekoppeld. Inzicht in en koppelen met verschillende regeling kan in belangrijke mate bijdragen aan het halen van de doelstelling in 2024.

4.2.6 Provincie en gemeente stellen middelen en uren beschikbaar om aanpak te faciliteren (B)

Naast geld is ook capaciteit wenselijk voor projectgroepen. Gemeentesecretarissen hierbij laten aanhaken.

4.2.7 In overleg met asbestverwerkers over logistiek en kosten asbestverwerking (B)

Om de sanering van daken te stimuleren is het van belang dat voor de eigenaren die zelf hun asbestgolfplaten mogen verwijderen (tot 35 m²), gratis hun asbestplaten bij de gemeentelijke afvalsorteerstation kunnen inleveren. Voor eigenaren die hun dak door een asbestsaneringsbedrijf laten verwijderen moeten de platen – in Drenthe – bijvoorbeeld bij Attero Wijster¹³ worden aangeboden. Een gunstige prijs kan misschien veel mensen doen besluiten om hun dak binnen afzienbare tijd te laten vervangen. Vanuit de transitie naar een circulaire economie is het wenselijk te kijken naar andere verwerkingsmethoden zodat storten niet meer nodig is. Dit mag de versnelling van verwijdering asbestdaken niet in de weg staan.

4.3 Communicatie en bewustwording

4.3.1 Drents informatiepunt Asbestdaken inrichten (B)

Inrichten van een informatiepunt waar bedrijven en particulieren informatie kunnen halen en een gesprek kunnen voeren over het verwijderen van asbest, de mogelijkheden voor een nieuw dak en het verduurzamen van gebouwen. Informatiepunt eventueel inrichten in combinatie met energie- en duurzaamheidsonderwerpen. Een mogelijkheid is om dit Informatiepunt te combineren in het Drents Energieloket. Daarbij dient te worden opgemerkt dat het Energieloket er speciaal is voor particulieren en niet voor bedrijven. Dit betekent dat er goed moet worden gekeken hoe een en ander te organiseren, zodat ook bedrijven gebruik kunnen maken van dezelfde mogelijkheden. Vanuit informatiepunt met GGD Drenthe en branche regionale bijeenkomsten organiseren voor specifieke doelgroepen. Voor de totaaloplossing van de versnelling van verwijdering daken is het gewenst om gebruik te maken van bestaande infrastructures of al in andere provincies/regio's ontworpen succesvolle constructies en niet een nieuw specifiek asbestinformatiepunt op te zetten. Wil je dit goed doen, dan is het nodig om af te stemmen met de KCC's van de gemeenten. Daar komt ook veel info binnen. Vraagt niet alleen inhoudelijke maar ook organisatorische slimheid.

4.3.2 Bewustwording creëren bij verschillende doelgroepen (B)

Een duidelijke communicatiestrategie, liefst landelijk afgesproken en ondersteund, is onontbeerlijk. Bij communicatie en bewustwording is onderscheid tussen de doelgroepen essentieel. In de strategie moet per doelgroep bepaald worden hoe die doelgroep het beste is te bereiken en wat de boodschap voor die doelgroep is. Juist als het gaat om een 'gevoelig' onderwerp als asbest zijn 'algemene' communicatiemiddelen zoals websites, filmpjes en massamedia minder of zelfs ongeschikt.

---

¹³ Attero sluit de stortplaats in 2025. Dit betekent dat asbest dat dan nog vrijkomt op een andere manier moet worden verwerkt.

Om de probleembezitters te informeren wordt voor Drenthe een voorlichtingscampagne gestart waarbij wordt aangesloten bij landelijke initiatieven met gebruikmaking van uiteenlopende mogelijkheden zoals:

- Een Drentse website
- Informatiefilmpjes
- Informatiepakket (o.a. brochure gekoppeld aan verwachtingenkaart asbestdaken)
- Doelgroepbijeenkomsten
- Asbestcoaches die collectieve initiatieven initiëren en faciliteren
- Reportages via de regionale kranten en RTV Drenthe
- Benutten gemeentelijke infopagina's in plaatselijke kranten en aanverwante nieuwe media

4.3.3 Opstellen van een doelgroepgerichte communicatiestrategie als onderdeel actieplan (B)

De benadering van eigenaren en huurders van bedrijfsgebouwen vereist een andere aanpak en benadering dan eigenaren van woningen. Daarnaast zit er ook verschil in de organisatiegraad van belangenorganisaties, waardoor voor de ene doelgroep meer inzet op de inhoud van de boodschap nodig is dan voor de ander. Dit vereist een gedifferentieerde aanpak in de onderscheiden doelgroepen. Het ontwikkelen van een communicatieplan voor ondersteuning in het bewustwordingsproces is hierin een vereiste. Landelijk gaat het programmabureau kijken naar communicatiecampagnes, maar dat laat onverlet dat we in Drenthe ook een eigen regionale strategie gaan bepalen.

4.3.4 Asbestcoaches (B)

Het idee van asbestcoaches voor verschillende doelgroepen is een beproefd experiment in de gemeente Hof van Twente. Door de communicatiemiddelen te 'bundelen' rondom de asbestcoaches kun je veel persoonlijker en doelgerichter informatie overbrengen en inspelen op de vragen die er leven. In de verdere uitwerking van het actieplan wordt dit aspect verder uitgewerkt.

4.3.5 Eigenaren kunnen hun asbestdak aanmelden (C)

Om te peilen hoeveel behoefte er is onder eigenaren van asbestdaken in Drenthe om zaken collectief aan te pakken, kan een digitaal meldingsformulier of meldingsapp worden ontwikkeld waar eigenaren hun asbestdak voor een bepaalde datum (bijvoorbeeld 2 jaar) kunnen melden. Koppeling is mogelijk met de 'verwachtingenkaart asbestdaken', zodat eigenaren kunnen zien of ze al dan niet een asbestdak hebben (voor zover ze dat niet weten). Hier kan een nog op te richten Drents informatiepunt Asbestdaken of een projectbureau een rol in spelen. Door aanmelding ontstaat inzicht wie voortvarend aan de slag wil met vervanging en kunnen – als er in dezelfde omgeving meer mensen aan de slag willen - afspraken worden gemaakt via collectieve saneringen. Als tegenprestatie voor het melden krijgen de melders een informatiepakket toegestuurd over de aanleiding van het verbod, wat ze kunnen doen en de beschikbare regelingen. Bij een collectieve aanpak kunnen zogenaamde 'asbesttreintjes'¹⁴ worden opgezet. De bouw- en saneringsbranche (in Drenthe) kan zo inzicht krijgen waar eigenaren in een collectief met anderen aan de slag willen. Ook als iemand niet zeker is of hij eigenaar is van een asbestdak, kan informatie worden gegeven om hierin te ondersteunen om te bepalen of het dak wel of geen asbest dak is.

4.3.6 Provincie en gemeenten inventariseren eigen bezit (A)

De provincie en de gemeenten hebben eigendommen in bezit met asbestdaken. Voor de provincie betreft het in ieder geval enkele boerderijen die in het kader van landinrichting of natuurontwikkeling zijn aangekocht. Voor gemeenten geldt hetzelfde met gemeentelijke eigendommen. Daarbij moeten zij zelf ook aan de slag met de vervanging van asbest daken. De verwachtingenkaart asbestdaken is een uitstekend instrument om hier bij te gebruiken.

---

¹⁴ Hierbij worden diverse locaties die in elkaars nabijheid liggen tegelijk aangepakt waardoor schaalvoordelen ontstaan en de kosten van sanering tegen gunstiger voorwaarden kunnen worden uitgevoerd.

Gelet op de gezondheidsrisico's is het wenselijk (verweerde) asbestdaken van gebouwen waarin vaak mensen komen of daken in de omgeving van woonbebouwing met voorrang te saneren, zoals sport- en maatschappelijk vastgoed (waaronder bijvoorbeeld maneges).

4.3.7 Calamiteitenafhandeling en interventie¹⁵ (C)

Vanuit de gedachte van expertisebundeling is het zinvol calamiteitenafhandeling bij de RUD en GGD Drenthe neer te leggen. Landelijk is er een pleidooi voor meer nuchterheid over asbest bij calamiteiten. Asbestblootstelling in het dagelijks leven is op dit moment een zeer beperkt risico in vergelijking met andere risico's. Het risico van asbest is cumulatief. Een korte blootstelling levert een verwaarloosbaar risico, zelfs wanneer het gaat om een hoge concentratie. Een incidentele blootstelling, bijvoorbeeld vanwege een asbestbrand, geeft daardoor een verwaarloosbaar risico. Het levert geen extra onveiligheid op en heeft geen effect op de volksgezondheid. In de communicatie en bewustwording is dit een aspect om mee te nemen. Asbesthysterie is niet nodig en heeft in de praktijk een aantal gemeenten al veel geld gekost!

Op het moment dat er meer aandacht komt voor het verbod op asbestdaken en ook consequenties voor probleembezitters duidelijker worden met betrekking tot verkoopbaarheid en verzekeraarbaarheid, bestaat de kans dat illegale sloop en verwerking van asbest toe gaan nemen. Het kan nodig zijn dat er in dit kader interventies nodig zijn.

4.4 Financieel instrumentarium

4.4.1 Onderzoeken of gratis inleveren van asbest mogelijk is om illegale stort te voorkomen (C)

We willen voorkomen dat asbest in grijze afvalcontainers beland of in het buitengebied illegaal wordt gestort. Opruimen van een illegale stort is vaak een factor 10 hoger dan de kosten die per kilogram moeten worden afgerekend op een gemeentelijk afval sorteerstation (tot 35 m²) of bij een regionale stortplaats¹⁶ (meer dan 35 m²).

Tot 35 m² mag een particulier zelf dakplaten verwijderen. Per vierkante meter is het gewicht ongeveer 15 kilogram. In veel gemeenten wordt € 0,18 per kilogram in rekening gebracht. Dit betekent een rekening van om en nabij de € 100,00. Voor een groep mensen is dit reden om de platen in het buitengebied of natuur te dumpen. Het gratis maken van inleveren van asbest – zoals al het geval is in de gemeenten Noordenveld en Aa en Hunze - kan mensen stimuleren om de platen in te leveren daar waar het hoort. Illegaal storten is goedkoop zo lang je niet wordt betrapt. Een bekeuring tot 5 m³ asbest bedraagt voor particulieren € 750,00 en voor bedrijven € 3000,00 en bij 5 tot 10 m³ voor beiden het dubbele. Daaroverheen komen nog de kosten voor bestuursdwang en opruimkosten. Het scheelt hoge maatschappelijke kosten, terwijl kosten die gemeente maakt bij gratis inlevering relatief laag zijn. Kortom: gratis inlevering particulier is het overwegen waard!

4.4.2 Discussie: Goedkoper maken asbestinventarisatie (C)

Bij verweerde daken kleiner dan 35 m² en daken groter dan 35 m² is een asbestinventarisatie met bijbehorend rapport verplicht. Daarnaast is het een gegeven dat een vervijfvoudiging van de saneringscapaciteit nodig is om in 2024 klaar te zijn. Asbestinventarisatie kost vaak veel geld. Het Rijk legt een verplichting op om daken te verwijderen. Daaraan gerelateerd is een vereenvoudiging van inventarisatie noodzakelijk. Met nieuwe beschikbare kleine mobiele apparatuur is asbest in een paar seconden te meten en identificeren. Ook TNO ontwikkeld een sensor om verwerking te meten. Deze nieuwe technieken maken dure laboratorium analyses mogelijk overbodig, maar vergt wel aanpassing in protocollen (en mogelijk zelfs wettelijke regelingen).

---

¹⁵ Dit staat op zichzelf. Is soms jaren niet nodig en kan daarna zomaar maandelijks voorkomen.

¹⁶ In Drenthe is dit Attero Wijster. Afhankelijk van de plek waar gesaneerd wordt behoort afvoer naar andere locatie ook tot de mogelijkheden

4.4.3 Ontwikkelen regionale financiële (revolverende) middelen (C)

In de vergadering van Provinciale Staten van Drenthe van 16 juli 2016 is motie M2016-28 aangenomen en door GS overgenomen, waarin het college van GS wordt verzocht om:
Een plan samen met gemeenten én in samenwerking met andere partijen te maken voor (versnelling) sanering van asbestdaken en daarbij een voorstel te doen voor substantieel (revolverende) middelen die de sanering ondersteunen.

4.4.4 Bestaande landelijke subsidie én lening (A)

Subsidie

Voor de verwijdering van asbestdaken geldt per 1 januari 2016 de landelijke Subsidieregeling verwijderen asbestdaken. De regeling is voor particulieren, bedrijven, non-profit organisaties en overheden. Iedere eigenaar die zijn dak heeft gesaneerd kan achteraf € 4,50 rijkssubsidie aanvragen via RVO.

Lening

De Energiebespaarlening wordt verstrekt uit het Nationaal Energiebespaarfonds. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) is aangewezen als uitvoeringsorganisatie en bemiddelaar van het Nationaal Energiebespaarfonds. Particuliere huiseigenaren of als Vereniging van Eigenaren is er rechtstreeks contact met SVn. Het fonds is gevuld door de Rijksoverheid, de Rabobank en de ASN Bank. Totaal is er € 300 miljoen beschikbaar. Rente en aflossing stromen terug in dit fonds, zodat opnieuw Energiebespaarleningen kunnen worden verstrekt. Genoemde doelgroepen kunnen het verwijderen van hun asbestdak meefinancieren met de Energiebespaarlening als zij hun dak isoleren. Dit betreft 50% van de lening voor het verwijderen van het dak en 50% voor dakisolatie en andere energiebesparende maatregelen.

4.4.5 Laag BTW-tarief (C)

De rijksoverheid kan de vervanging van asbestdaken stimuleren door de zes procentregeling toe te passen op materialen en arbeidskosten in plaats van 21 procent.

4.4.6 Leges bouwvergunning (C)

Voor vervanging van een asbestdak geen leges heffen.

4.5 Overige bouwstenen versnelling aanpak

4.5.1 App voor registratie van daken (C)

Ontwikkelen van een App om registratie van asbestdaken gemakkelijker en sneller te maken.

4.5.2 Vereenvoudigen asbestinventarisatie van daken(C)

Een vereenvoudiging van de verplichte asbestinventarisatie als iemand een dak wil vervangen zal op landelijk niveau moeten worden aangekaart. Met nieuwe technieken kan in een aantal minuten bepaald worden of een dak asbest is of niet. Daarmee zou een analyse in het laboratorium overbodig kunnen worden.

4.5.3 Zonnepanelen op asbestdaken (C)

Al aanwezige zonnepanelen op asbestdaken is een voorkomende problematiek die mogelijk extra aandacht vraagt richting woning- en bouwgebruikers.

4.5.4 Inventarisatie asbestdaken via WOZ(C)

Vanuit de WOZ zijn sommige panden afgewaardeerd in verband met asbest. Dit betreft panden in de agrarische sector. Op deze wijze zijn via de WOZ asbestpanden te lokaliseren.

4.5.5 Dakscan bedrijven (op bedrijventerreinen) (C)

Eventueel in combinatie met energiescan. Dit is in potentie een project om eventueel op te starten om te kijken hoe op een collectieve en georganiseerde wijze eigenaren op een bedrijventerrein gezamenlijk aan de slag kunnen met de vervanging van hun asbestdak.

5 VAN 'BOUWSTENENRAPPORT' NAAR 'PLAN VAN AANPAK 2017-2024'

Inmiddels is al een aantal activiteiten in gang gezet, maar is een gestructureerde en georganiseerde aanpak (samen met stakeholders; waaronder de gemeenten) wenselijk om de aanpak succesvol te laten worden. Daarom wordt een samenhangend en gestructureerd plan van aanpak asbest 2017-2024 opgesteld. Vertrekpunt daarvoor zijn de bouwstenen verzameld in het voorliggende Bouwstenenrapport.

In het "plan van aanpak Asbest 2017-2024" wordt uiteindelijk weergegeven WAAROM, WANNEER en door WIE deze acties uit het bouwstenenrapport 2017 - 2024 kunnen worden uitgewerkt. Om tot succes te komen is een gestructureerde en samenhangende aanpak vereist waarbij samenwerking tussen de Drentse gemeenten en de provincie met regionale partners centraal staat. In dit plan van aanpak wordt een kostenraming weergegeven en wordt omschreven hoe de organisatie en rolverdeling tussen betrokken stakeholders eruit kan zien. Ook wordt een aanzet gegeven voor de bijdrage die de verschillende partijen leveren.

De planning is het plan van aanpak Asbest 2017-2024 voor de zomer 2017 in GS vast te stellen en provinciale staten over het plan te informeren. Het plan van aanpak zal ook aan gemeenteraden worden aangeboden.

6 LITERATUUR

- [1] Bijzonder inventariserend onderzoek
Erosie van asbestdaken
Geofox-Lexmond bv en Eelerwoude bv, 29 september 2014
Opdrachtgever: Provincies Overijssel en Gelderland
http://www.overijssel.nl/publish/pages/147476/inventariserend_onderzoek_erosie_van_asbestdaken.pdf
- [2] MKBA asbesthoudende (golflaten) daken en gevelpanelen.
Kosten en baten van saneringsalternatieven
Ecorys. Rotterdam, 12 juni 2012.
Opdrachtgever: Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
[https://www.google.nl/?gws_rd=ssl#q=MKBA+asbesthoudende+\(golflaten\)+daken+en+gevelpanelen](https://www.google.nl/?gws_rd=ssl#q=MKBA+asbesthoudende+(golflaten)+daken+en+gevelpanelen)
- [3] Inventarisatie asbestcement dak- en gevelbekleding in Nederland
Search Ingenieursbureau BV, juni 2012
Opdrachtgever: Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
<http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/09/07/search-inventarisatie-asbestcement-dak-en-gevelbekleding-in-nederland/lp-i-m-0000002457.pdf>
- [4] Verbod asbestdaken per 2016.
Besluit van wijziging asbestverwijderingsbesluit met nota van inlichtingen.
(Verwachte ingangsdatum 1 januari 2016)
<http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/besluiten/2015/03/03/besluit-van-wijziging-asbestverwijderingsbesluit-2005/besluit-van-wijziging-asbestverwijderingsbesluit-2005.pdf>
- [5] Convocatie rondetafelgesprek Asbest d.d. 18 november 2015(PDF)
<http://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=c6a961e3-f50f-4047-807c-d8b8e68b611f&title=Convocatie%20rondetafelgesprek%20Asbest%20d.d.%2018%20november%202015.pdf>
- [6] Commentaar LTO Nederland en AgroAsbestveilig t.b.v.
hoorzitting/rondetafelgesprek Asbest d.d. 24 september 2015(PDF)
<http://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2477acb6-5267-4b22-9825-80ed43c69631&title=Commentaar%20LTO%20Nederland%20en%20AgroAsbestveilig%20t.b.v.%20hoorzitting%20rondetafelgesprek%20Asbest%20d.d.%2024%20september%202015.pdf>
- [7] Commentaar VERAS t.b.v. hoorzitting/rondetafelgesprek Asbest d.d. 24 september 2015 (PDF)
<http://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2d58c716-d274-45d4-a7a9-88207f649644&title=Commentaar%20VERAS%20t.b.v.%20hoorzitting%20rondetafelgesprek%20Asbest%20d.d.%2024%20september%202015.pdf>
- [8] Commentaar TNO t.b.v. hoorzitting/rondetafelgesprek Asbest d.d. 24 september 2015(PDF)
<http://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=552a832e-7423-4247-a49d-9c1a9af7b748&title=Commentaar%20TNO%20t.b.v.%20hoorzitting%20rondetafelgesprek%20Asbest%20d.d.%2024%20september%202015.pdf>

- [9] Commentaar Provincie Limburg t.b.v. hoorzitting/rondetafelgesprek Asbest d.d. 24 september 2015(DOC)
<http://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=8062625c-aaae-469c-983b-e669184776d9&title=Commentaar%20Provincie%20Limburg%20t.b.v.%20hoorzitting%20Frondetafelgesprek%20Asbest%20d.d.%2024%20september%202015.docx>
- [10] Commentaar t.b.v. hoorzitting/rondetafelgesprek Asbest d.d. 24 september 2015(PDF)
<http://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=48a0aeef-6f99-4c81-99a5-e96334a6d2f9&title=Commentaar%20t.b.v.%20hoorzitting%20Frondetafelgesprek%20Asbest%20d.d.%2024%20september%202015.pdf>
- [11] Aanvalsplan Asbest en Energie.
Provincie Limburg. 19 februari 2016
<http://www.limburg.nl/dsresource?objectid=62323&type=org&highlight=aanvalsplan>
- [12] Plan van Aanpak Asbestdaken provincie Overijssel
Concept-versie juni 2016
http://www.overijssel.nl/publish/pages/157136/160701_pva_concept-versie_reacties_tot_160708.docx

BIJLAGEN

1. Uitkomsten asbestconferentie zomer 2016

BIJLAGE 1 Terugblik ambtelijke conferentie zomer 2016

Tijdens deze dag hebben we met elkaar van gedachten gewisseld over de consequenties van het verbod op asbestdaken in 2024 voor de Drentse burgers en bedrijven. Volgens Gjalte Gjaltema van de provincie Drenthe is het de uitdaging van gemeenten en provincie - de problematiek - die vele Drenten als een bedreiging op zich af zien komen – om te buigen naar kansen en een perspectiefrijke kans om de woon- en leefomgeving te verduurzamen en veiliger te maken. Daarin kunnen wij als Drentse overheden samen een belangrijke stimulerende stap zetten. Maar wel in samenwerking met belanghebbende partijen. Iedereen mag kijken naar de overheid, maar als overheden alleen lossen we het probleem zeker niet op. In zijn inleiding geeft Wim Bijsterbosch (gemeente Emmen) aan dat wachten met saneren tot 2024 geen optie is. Een eigenaar van een asbestdak heeft er nu al last van. Het wordt lastiger zijn pand te verkopen en te verzekeren. Ook voor gemeenten is wachten geen optie. Na 2024 is het aan hen om het verbod te handhaven. Dit betekent aanschrijven en bestuursdwang toepassen. Een moeizaam, inefficiënt en kostbaar traject. Beter is het om nu al te beginnen.

Dit is ook de boodschap van Annemieke Nijhof, CEO van Tauw. Zij heeft bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu gepleit voor een landelijke sturing in de aanpak. En die komt er voor het einde van het jaar in de vorm van een Programmabureau. Een programmabureau dat er voor moet zorgen dat zowel het aanbod als de vraag naar de verwijdering van asbestdaken wordt vergroot, waar acties per doelgroep worden geïdentificeerd en waar ervaringen en kennis uit lokale initiatieven worden gedeeld. Nijhof doet een belangrijke oproep aan Drenthe: Ga vooral niet afwachten. Er moet tempo komen en dat vraagt van alle partijen inspanning en de koplopers daarin verdienen support.

Asbestsaneerder Martin Flory ziet mogelijkheden om het verwijderen van asbestdaken gratis aan te bieden (dit dan wel in combinatie met vervanging) en de lokale werkgelegenheid te stimuleren door langdurig werkzoekenden daarbij te betrekken. Om in 2024 alle asbestdaken in Drenthe gesaneerd te hebben moet het komend jaar de saneringscapaciteit verviervoudigd worden. Dit is alleen mogelijk als alle actoren dit samen met gemeenten en provincie op gaan pakken. Dat er al goede initiatieven lopen in Drenthe bewijst Frank Hart van de Natuur en Milieufederatie Drenthe (NMF) met het bewonersinitiatief De Wouden in Assen. Het betreft hier een woonwijk met asbestdaken waarbij de bewoners het vervangen van de asbestdaken collectief willen gaan oppakken en tegelijkertijd hun woning willen verduurzamen. Bij dit initiatief werkt de NMF onder meer samen met de gemeente Assen en de provincie Drenthe.

Matthijs Wetterauw voert een onderzoek uit in opdracht van de provincie Drenthe waarin wordt gekeken naar de afspoeling van asbestvezels van daken en of dit leidt tot een bodemprobleem. Daarnaast kijken ze naar de effecten van bodemflora (oa schimmels) op de structuur van asbestvezels.

In de presentatie inventarisatie in Drenthe van asbestdaken via remote sensing vertellen Jaap Braam (provincie Drenthe) en Klaas van der Veen (RUD Drenthe) over de pilot om op deze manier asbestdaken in beeld te brengen. In fase 1 van het project is de hyperspectrale data verzameld. In fase 2 is het de bedoeling kaarten te maken waarop de asbestdaken per gemeente staan aangegeven. De financiering van fase 2 is nog niet rond. De kosten bedragen ongeveer € 15.000 per gemeente.

Tijdens de dag zijn in een werksessie bouwstenen benoemd voor een Drentse aanpak. Aan de hand van een zestal vragen (zie bijlage) is de input hiervoor verzameld (wortel en stok). Belangrijke elementen daarin zijn: efficiënte en voortvarende aanpak, samen met anderen, zorgen dat burgers en bedrijven geïnformeerd zijn, collectieve initiatieven stimuleren en begeleiden (ontzorgen), koppelen aan andere opgaven om ruimtelijke kwaliteit te verbeteren, makkelijke procedures etc.. Daarbij wordt ook gewezen op de noodzaak voor een sluitend registratiesysteem en adequaat toezicht. De aanwezigen benadrukken het belang van een eenduidige en consequente communicatieboodschap. Ten slotte is afgesproken dat de input van de dag door provincie Drenthe, gemeente Emmen en de RUD wordt verwerkt in een notitie Daken asbestvrij, bouwstenen voor een Drentse aanpak.

Uitwerking vragen werksessie

1. Hoe kunnen Drentse overheden de eigenaren van een asbestdak ontzorgen?

Beter: Hoe moeten Drentse overheden de eigenaren van een asbestdak faciliteren?

- a. Praktische ondersteuning (deur tot deur actief)
- b. Communiceren (moet leiden tot bewustwording)
- c. Mensen informeren, met oplossingen/mogelijkheden, komen/aandragen
- d. Onafhankelijke intermediair
- e. Inrichten van een asbestloket
- f. Zorgen voor eenduidige, makkelijke en overzichtelijke procedures
- g. Samen optrekken, eenduidigheid in Drenthe, geen verschillen
- h. Verschillende partijen bij elkaar brengen
- i. Ondersteunen gezamenlijke planvorming / expertise
- j. Vervangende woonruimte (tijdelijk)
- k. Preventieve medische keuring
- l. Kosteloze verwijdering voor eigenaren
- m. Financiering (subsidie)

2. Verwijdering asbestdaken levert kansen op. Welke kansen zijn er en hoe ga je deze verzilveren?

- a. Werkgelegenheid. Om 2024 te halen betekent dat de inspanning verviervoudigd moet worden. Dit oppakken met lokale Drenten (even) zonder werk.
- b. Herstructurering landelijk gebied en opgaven verknopen via lokale kennis. Verknopen sloop aan verbeteren ruimtelijke kwaliteit en veiliger maken woon-, werk- en leefomgeving
- c. Creëer een depot zodat verwerking haalbaar/betaalbaar wordt (vaste locatie op stortplaats of tijdelijke depots in Drenthe zodat er geen grote afstanden hoeven worden afgelegd; lagere stortprijzen (fonds); gratis inleveren particulieren < 35m²)
- d. Behalen energiedoelen door daken te gebruiken voor zonnepanelen of nok-energie (wind)
- e. Energiebesparende maatregelen (isolatie)
- f. Verbod is uitstekend 'druk' middel voor toepassen duurzame maatregelen bij nieuwe daken > maak deze financiële plaatjes inzichtelijk
- g. Aanzet tot samenwerkingsvormen die ook voor andere beleidsterreinen inzetbaar zijn
- h. Vernieuwing woning/bedrijfsvoorraad (bebouwing)
- i. Recyclen
- j. Verfraaien landelijk gebied
- k. Driver voor andere ontwikkelingen (zie "De Wolden")
- l. Sloop rood voor rood – voor gesloopt asbestpand mag iets nieuws (elders) worden gebouwd
- m. Meer saamhorigheid oproepen (wijkaanpak)
- n. Investeer energiebesparing in aflossing lening dak
- o. Milieuwinst (incl. gezondheid)

- p. Krimpgebieden opknappen
- q. Duurzame energie > bewustwording, doorrekenen mogelijkheden
- r. Aandacht voor duurzaam hergebruiksmogelijkheden asbest (verwerkingsmogelijkheid)

3. Hoe is te voorkomen dat het verbod op asbestdaken leidt tot het illegaal slopen en dumpen van asbestplaten?

- a. Subsidie
- b. Informatie (eenduidig bij alle gemeenten/overheden)
- c. Sluitend volgsysteem/toezicht
- d. 0-stortkosten/saneringskosten
- e. 0-euro stortkosten particulier tot 35 m2 (legale saneringsbedrijven)
- f. Kom het gratis én anoniem ophalen 4x per jaar
- g. Van alle bekende daken een monster ("DNA") om dumper te kunnen achterhalen
- h. Transparant zijn in kennis locatie asbestdaken
- i. Maak legaal slopen aantrekkelijk
- j. Zorg voor extra ogen en oren en wees eens streng
- k. Kostenneutraal
- l. Meer toezicht
- m. Communiceer over negatieve gevolgen bij pak kans
- n. Aanpassen APV
- o. Naming and shaming

4. De terugtrekkende Rijksoverheid noopt tot regionale samenwerking. Hoe zou deze samenwerking er uit kunnen zien?

- a. Elkaar opzoeken en durven aanpakken
- b. Effectieve regio-grootte(s) bepalen
- c. Tussen gemeenten of meer op gebiedsniveau vastleggen
- d. Door diverse partijen bij elkaar te brengen en samen te laten werken en door ook gewoon maar te doen! Vooral beginnen!
- e. Overheid + marktpartijen samen doen. Veel partijen verbinden
- f. Best practice ontwikkelen, bestaande netwerken benutten
- g. Geen stramien opleggen
- h. Samenwerking in toezicht tussen SWZi, RUD, CKi etc.
- i. Kennis uitwisselen en ervaringen delen
- j. Asbestpunt Drenthe (voor alle overheden)/Platform Asbest Drenthe
- k. Ambtelijke overleggroep(en) + werkgroep(en)
- l. Provinciale regie en communicatie
- m. Alle partijen en actoren betrekken (banken. LTO, 'boerenclubs', Univé etc.)
- n. Onafhankelijke organisatie
- o. Op niveau provinciale samenwerking via RUD
- p. Vervolg geven aan initiatief conferentie en verbreden naar meer partijen en gemeentelijke diensten
- q. Samenwerking als voorwaarde om werk te krijgen (asbestsaneerders)
- r. Sociaal aspect (werkgelegenheid) belangrijk, mensen in arbeidsproces krijgen heeft ook lange termijn voordelen
- s. Aansluiten bij bestaande structuren
- t. Betrek betrokken partijen buiten overheden (o.g. banken)
- u. Niet beperken tot alleen het asbestprobleem. Juist verbreden (Matthijs W.)
- v. Samenwerken = samen werken = keihard werken
- w. Ook buiten de overheden belanghebbenden zoeken en via dit belang tot financiering van asbestverwijdering komen
- x. Onafhankelijke organisatie

5. Wat is nodig om in 2024 klaar te zijn in Drenthe zonder verdere financiële middelen van het Rijk?

- a. Bewustwording/informeren doelgroep
- b. Doen/aanpakken
- c. Samenwerken vergroot efficiency
- d. Meer (slimme) financiering > ontzorgen. Revolving fund. Co)-financiering beter.
- e. Lening gekoppeld aan bestaande regeling voor bijv. duurzaamheid en energie. Daaraan een module asbest toevoegen
- f. Particulieren “paaien”
- g. BTW van storten en saneren omlaag
- h. Goede inventarisatie (0-meting)
- i. Van 5.000 naar 15.000 sanereerder opschalen (kaartenbak UWV)
- j. Meer vergunningverleners
- k. Zo makkelijk mogelijk maken advies etc.
- l. Slimmer financieren Zelf initiatief nemen (overheid faciliterende rol)
- m. Meer samen doen/werken
- n. Bewustwording en erkenning van het probleem
- o. Informeren, pro-actief
- p. Ontzorgen > de woonwijk > faciliteren
- q. Efficiency > samenwerking
- r. Laagdrempelig > sanering mogelijk maken
- s. Logische verbindingen zoeken (hier blijvend op inzetten en iedere keer nieuwe verbindingen leggen/zoeken)
- t. Veel meer informatie aan betrokkenen geven > noodzaak wordt duidelijk > mensen sneller in actie
- u. Verzekeringsmaatschappijen en banken moeten hun verantwoordelijkheid nemen
- v. Starters koppelen aan “probleemgevallen” > opschalen
- w. Slagvaardig > doorgaan en niet afwachtend optreden. Ook problemen oppakken
- x. Geen mitsen en maren

6. Hoe gaan we om met eigenaren van daken die op 1 januari 2024 nog niet gesaneerd zijn?

- a. Vroegtijdig aanschrijven, informeren en op zoek naar een oplossing (b.v. trieste gevallen)
- b. 1 januari 2023 Brandbrief: u heeft nog 1 jaar! Aankondigen dat 1 januari 2024 handhaving volgt, inclusief oproep tot overleg
- c. Per 1 januari 2014 door gemeente brief aan individuele pandeigenaar met consequenties en procedure handhaving
- d. Info in media over handhavingprocedure
- e. Aanmelden z.s.m. over eventuele uitstel tot 31 december 2024. Niet aangemeld of gesaneerd dan aanschrijven vanaf 1 januari 2024
- f. Tijdig inventariseren voor 2024, daarna handhavingstraject
- g. Weten wie het zijn
- h. Jammer dan ..... eigen risico toch?

7. Slotopmerkingen

- a. Samen optrekken in Drenthe is een must
- b. Niet wachten, maar beginnen
- c. Samenleving betrekken (bewustwording) is een eerste vereiste.
- d. Verkenning naar een programmatische aanpak wordt gezien als een goede manier
- e. Acties per doelgroep identificeren en faciliteren
- f. Handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en financierbaarheid is een belangrijk aspect wat goed gemonitord moet worden en ook landelijke terugkoppeling vereist!